

7 Μαρτίου 2013

Αριθμ. Πρωτ.: 160173/9504/2013

Πληροφορίες: Δημήτρης Βερέμης (τηλ.:2131306),
Καλλιόπη Λυκοβαρδή (τηλ.:2131306),
Μαρία Καραγεώργου (τηλ.:2131306)

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Θέμα: Δυσμενής διακριτική μεταχείριση μαθήτριας λόγω ταυτότητας φύλου

Αξιότιμε κύριε Γυμνασιάρχη,

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003 εξετάζει αναφορά της για ζήτημα αρμοδιότητάς σας.

Στο πλαίσιο διερεύνησης της αναφοράς αυτής και, σε συνέχεια του με αριθμ. πρωτ. 160173/2087/2012/17.01.2013 εγγράφου της Αρχής προς εσάς, μας κοινοποιήσατε το με αριθμ. εμπ. πρωτ. έγγραφό σας προς τον Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης Αττικής, ως απάντηση στις καταγγελίες που περιλαμβάνονται στην αναφορά της σας.

Από την μελέτη του ως άνω εγγράφου σας, διαπιστώνεται ότι ως Διευθυντής της συγκεκριμένης σχολικής μονάδας, τόσο ως εκπαιδευτικός, όσο και ως δημόσιος λειτουργός σε θέση ευθύνης, αντιμετωπίζετε σοβαρές αντικειμενικές δυσκολίες στην αντιμετώπιση καταστάσεων και προβλημάτων που ανακύπτουν στο σχολείο. Όπως ειδικότερα προκύπτει από την απάντησή σας, το σχολείο αυτό, ως εσπερινό, παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία μαθητών, η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται σε δυσχερείς οικογενειακές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Επιπλέον ο μαθητικός πληθυσμός παρουσιάζει σημαντικές ηλικιακές αποκλίσεις, με αποτέλεσμα να συνυπάρχουν ενήλικες με ανήλικους. Υπάρχουν επίσης πολιτισμικές διαφορές, δυσκολίες επικοινωνίας, μορφές παραβατικότητας κλπ. Οι συνθήκες αυτές, σε συνδυασμό με την απουσία σταθερών συμβουλευτικών-υποστηρικτικών δομών, δυσχεραίνουν τη μαθησιακή διαδικασία, αλλά και την εν γένει διαχείριση συγκρούσεων ή έντονων μεταξύ των μαθητών αντιπαράθεσεων.

Πέρα, ωστόσο, από τις διαπιστώσεις αυτές, για τις οποίες ο Συνήγορος του Πολίτη επιφυλάσσεται να έχει μια συνολικότερη παρέμβαση προς το αρμόδιο υπουργείο Παιδείας, θα θέλαμε να σας επισημάνουμε τα εξής:

- Η είναι διεμφυλικό άτομο, που σύμφωνα με την αναφορά της βρίσκεται στη διαδικασία επαναπροσδιορισμού του φύλου της, χωρίς να έχει κάνει επέμβαση αλλαγής φύλου.
- Η ταυτότητα φύλου αναφέρεται στον ατομικό και εσωτερικό τρόπο που βιώνεται το φύλο από κάθε άτομο, ο οποίος μπορεί να συμπίπτει ή όχι με το αποδοθέν κατά τη γέννηση του φύλο, συμπεριλαμβανομένου του πώς βιώνει υποκειμενικά το σώμα του (γεγονός που θα μπορούσε να συνεπάγεται τροποποίηση της εμφάνισης ή της λειτουργίας μέσω

ιατρικών, χειρουργικών ή άλλου τύπου μέσων, πάντα με την προϋπόθεση της ελεύθερης επιλογής) και άλλες εκφράσεις φύλου, που περιλαμβάνουν την ένδυση, τον τρόπο ομιλίας και τη συμπεριφορά. Έτσι, το κοινωνικό φύλο ενός ατόμου είναι το φύλο με το οποίο κοινωνικοποιείται και καθορίζει την κοινωνική του ταυτότητα.

- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Έκθεσή του για την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2010-2011)¹ στο κεφάλαιο «Σεξουαλικός προσανατολισμός και ταυτότητα φύλου», καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να καταπολεμήσουν τις διακρίσεις και τη βία σε βάρος των διεμφυλικών ατόμων και να προωθήσουν την ίση μεταχείριση και τα ίσα δικαιώματά τους.
- Ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Thomas Hammarberg, στην Έκθεσή του «Ανθρώπινα Δικαιώματα και Ταυτότητα Φύλου», επισημαίνει: *«Τα νομικά πλαίσια συχνά σε χώρες μέλη, δυστυχώς κατηγοριοποιούν την ταυτότητα φύλου, μαζί με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, κάτι το οποίο δεν είναι σωστό, καθώς η ταυτότητα φύλου και ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι δύο εντελώς διαφορετικά θέματα. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός, θα πρέπει να γίνεται κατανοητός ως η έκφραση συναισθηματικής, σεξουαλικής έλξης, είτε προς το έτερο είτε προς το ίδιο, είτε και προς τα δύο φύλα (ετεροφυλοφιλία, ομοφυλοφιλία, αμφισεξουαλικότητα). Ο όρος «ταυτότητα φύλου» μας προσφέρει την δυνατότητα να καταλάβουμε ότι το φύλο με το οποίο καταγράφεται ένα νήπιο στη γέννησή του ενδέχεται να μην αντιστοιχεί με την κοινωνική έκφραση του φύλου του όταν αυτό μεγαλώνει. Αναφέρεται δηλαδή στην ατομική και εσωτερική εμπειρία του φύλου, η οποία μπορεί να μην βρίσκεται σε ευθεία αντιστοιχία με το φύλο που γεννιέται και εσωκλείει την προσωπική αίσθηση του σώματος και του φύλου (δηλ. «έκφραση φύλου»).* Η έννοια του κοινωνικού φύλου, καλύπτει επομένως όχι μόνο τα άτομα που έχουν κάνει αλλαγή φύλου, αλλά όλο το φάσμα των φυλομεταβατικών ατόμων, είτε έχουν κάνει επέμβαση επαναπροσδιορισμού του φύλου τους, είτε όχι.
- Το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό της ταυτότητας φύλου προστατεύεται στο πλαίσιο του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 του Συντάγματος) και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5 του Συντάγματος) και η ειδική προστασία που αναγνωρίζεται σε διεμφυλικά άτομα εντάσσεται στην εθνική νομοθεσία για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου (Ν. 3896/2010).

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η ταυτότητα φύλου, δεν αποτελεί εκδήλωση του σεξουαλικού προσανατολισμού του ατόμου, αλλά έκφραση του συνόλου της προσωπικότητάς του και ουσιαστικό δομικό στοιχείο της. Συνεπώς, η αντιμετώπιση ενός διεμφυλικού ατόμου που αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα, ως «ομοφυλόφιλου άντρα», όπως φαίνεται να συμβαίνει στην περίπτωση της κας , είναι εσφαλμένη. Πέρα από τον τρόπο επίσημης καταγραφής στα αρχεία του σχολείου με βάση το βιολογικό φύλο, η αναφορά στη μαθήτριά στο αρσενικό γένος, καθώς και η απαίτηση εμφάνισης με ανδρικό ντύσιμο στο σχολείο, θα μπορούσε ενδεχομένως να αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων της μαθήτριας στον αυτοπροσδιορισμό της ταυτότητας φύλου, καθώς και τροχοπέδη στην προσπάθειά της να διεκδικήσει αποδοχή και σεβασμό στο άτομο και στην προσωπικότητά της, πάντα στα πλαίσια της αξιοπρέπειας, του αυτοσεβασμού και του σεβασμού των άλλων, καθώς και των υποχρεώσεων του κάθε μαθητή και της κάθε μαθήτριας μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

Κατόπιν των ανωτέρω, ο ΣΤΠ καλεί, τόσο εσάς ως Διευθυντή του σχολείου, όσο και τα μέλη του Συλλόγου Διδασκόντων του Εσπερινού Γυμνασίου , να αναγνωρίσουν εμπράκτως τη διεμφυλικότητα της μαθήτριας , ως θεμελιώδες στοιχείο της προσωπικότητάς της και δικαίωμα, τόσο ως προς την χρήση του ονόματος που επιλέγει στις κοινωνικές της σχέσεις, τις ενδυματολογικές προτιμήσεις με τις οποίες το δικαίωμα αυτό συνδέεται, όσο και με τους τρόπους συμπεριφοράς, όπως λ.χ. με τη χρήση

¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2012-0383+0+DOC+WORD+V0//EL>

της τουαλέτας την οποία η ίδια επιλέγει να χρησιμοποιεί. Η αναγνώριση αυτή από την πλευρά του συνόλου των εκπαιδευτικών, εκτιμάται ότι θα επιτρέψει ευχερέστερα την αποδοχή της μαθήτριας και από τους συμμαθητές της και θα αποθαρρύνει εκδηλώσεις εκφοβισμού ή βιαιοπραγιών σε βάρος της, καθιστώντας σαφές ότι το σχολικό περιβάλλον αποτελεί χώρο ασφάλειας για τους μαθητές και περιβάλλον που επιτρέπει, προστατεύει και αποδέχεται την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και τον αλληλοσεβασμό.

Αυτό φυσικά σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι αντιστοίχως η μαθήτρια δεν οφείλει μέσα στο περιβάλλον του σχολείου να σέβεται όλους τους κανόνες λειτουργίας και συμπεριφοράς που οφείλουν να ακολουθούν όλοι ανεξαιρέτως οι μαθητές. Θα ήταν αναμενόμενο, ωστόσο, ενδεχόμενη βελτίωση του κλίματος αποδοχής της συγκεκριμένης μαθήτριας στο σχολείο, να επηρεάσει θετικά και τον δικό της τρόπο αντίδρασης σε τυχόν περαιτέρω προκλήσεις ή προσβολές από συμμαθητές της.

Ο ΣτΠ αναγνωρίζει ότι η προσπάθεια αυτή είναι σύνθετη και απαιτεί ενημέρωση μαθητών και εκπαιδευτικών ως προς τη διαφορετικότητα, σε όλες τις μορφές της (φύλου, εθνική, φυλετική, ηλικιακή, σεξουαλική, γλωσσική, θρησκευτική, εμφανισιακή κλπ., και την αλληλένδετη με αυτήν ανάγκη ανεκτικότητας), καθώς και συνεχή διάλογο. Για το λόγο αυτό, είμαστε στη διάθεσή σας για την παροχή οποιασδήποτε συνδρομής κρίνετε αναγκαία. Δεδομένου ωστόσο, ότι το σχολικό έτος βαίνει προς το τέλος του, παρακαλούμε για την άμεση ανταπόκρισή σας στις ως άνω συστάσεις της Αρχής.

Για κάθε περαιτέρω πληροφορία ή διευκρίνιση θα είμαστε στη διάθεσή σας.

Με τιμή

Καλλιόπη Σπανού
Συνήγορος του Πολίτη

Κοινοποίηση:

1.